

تأثیر مصوبه صندوق های قرض الحسنه در سیاست های پولی و اعتباری

پدیدآورنده (ها) : حشمتی مولایی، حسین

اقتصاد :: نشریه تازه های اقتصاد :: خرداد ۱۳۸۴ - شماره ۱۰۷

صفحات : از ۳۸ تا ۴۳

آدرس ثابت : <https://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/584825>

تاریخ دانلود : ۱۴۰۲/۱۱/۰۹

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و بر گرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تخلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانین و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

- پیوستن ایران به سازمان جهانی تجارت و تأثیر آن بر سیستم بانکی کشور
- تحلیل ماهیت حقوقی اعتبارات اسنادی در بستر عقود معین
- مسئولیت مدیران در ورشکستگی شرکت ها در حقوق انگلیس
- ماهیت و اثر اماره حقوقی
- بررسی جایگاه حقوقی طب سنتی و مکمل و چالشهای پیش روی آن در ایران
- تور ایمنی؛ نگاهی به ابعاد حقوقی و اقتصادی ورشکستگی نظام بانکی: عوامل سقوط بانک و تأثیر آن بر اقتصاد
- تأثیر مبنای قرارداد بر شرایط اساسی صحت قرارداد
- بررسی شفافیت، مسئولیت پذیری و اطلاع رسانی بانک مرکزی ایران
- مقدمه ای بر داوری در دعاوی تجاری بین المللی
- بررسی تطبیقی شرط عدم تمکین در نکاح دائم بر مبنای فقه اسلامی با رویکردی بر نظر امام خمینی(س)
- تحلیل امکان توافق بر دریافت خسارت تاخیر تادیه مازاد بر نرخ تورم
- پیامدهای ناخواسته برنامه های پلیسی کنترل بازارهای خرید و فروش مواد مخدر

عناوین مشابه

- ساختار صندوق های قرض الحسنه در ایران و الگوی مبتنی بر اتحادیه های اعتباری
- تشکیلات و عملکرد صندوق های قرض الحسنه و جایگاه آنها در سیستم پولی و بانکی کشور
- صندوق های قرض الحسنه؛ ارزیابی کارکرد در بازار پول و اعتبار کشور
- گونه شناسی صندوق های قرض الحسنه و توانمندی زنان: مدل سنتی اعتبارات خرد در ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و ارزی بر اقتصاد ایران در چارچوب یک الگوی اقتصاد سنجی کلان پویا
- اندازه گیری حباب قیمت مسکن در ایران و تأثیر سیاست های پولی بر آن
- تأثیر سیاست های پولی و مالی بر سرمایه گذاری مسکونی در اقتصاد باز
- تأثیر سپرده های قرض الحسنه بر حجم نقدینگی و تورم در ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و مالی در سرمایه گذاری خصوصی در بخش کشاورزی ایران
- بررسی تأثیر سیاست های پولی و مالی بر ارزش افزوده بخش خدمات در اقتصاد ایران

تأثیر مصوبه صندوق‌های قرض الحسنه در سیاست‌های پولی و اعتباری

نوشته حسین حشمتی مولایی

سرمایه‌گذاری تضمین نمود، زیرا خرید اوراق مشارکت، گاهی به سرعت پایان می‌پذیرد و بنابراین نمی‌توان امکان دسترسی صندوق‌ها را به این نوع سرمایه‌گذاری همواره، تأمین نمود. به این ترتیب می‌توان گفت که اگر چه ریسک سرمایه‌گذاری برای صندوق‌ها کاهش یافته است، لیکن ریسک جبران هزینه عملیاتی برای صندوق‌ها، قابل تأمل خواهد بود.

به این ترتیب به نظر می‌رسد با توسعه صندوق‌های قرض الحسنه، سیاست‌های پولی و اعتباری برای تأمین امکاناتی برای جبران هزینه‌های عملیاتی این صندوق‌ها تحت فشار قرار خواهد گرفت، بدیهی است با توجه به هدف غیرانتفاعی این صندوق‌ها، لازم است راه‌کارهای خاصی در این مورد بررسی شود.

۲ - نکته دیگری که در مورد صندوق‌های قرض الحسنه باید مورد ملاحظه قرار گیرد مرجع صدور مجوز، مسیر پیشنهادی مدیران و تشخیص نوع فعالیت و عملیات مؤسسات قرض الحسنه است که همه به عهده بانک مرکزی واگذار شده است.

طبق مواد ۲، ۳ و ۴ این مقررات، مرجع صدور مجوز فعالیت صندوق قرض الحسنه، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد، بنابراین، ثبت صندوق قرض الحسنه در اداره ثبت شرکت‌ها، منوط به صدور مجوز مذکور می‌باشد.

علاوه بر این، ضوابط و شرایط مربوط به متقاضیان تأسیس صندوق و مدیران آنها با پیشنهاد بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، به تصویب شورای پول و اعتبار خواهد رسید.

بنابراین، هر مؤسسه‌ای با هر عنوان، به عملیات دریافت و پرداخت قرض الحسنه اشتغال داشته باشد، مشمول این مقررات بوده و مکلف است در نام خود از عنوان «صندوق

با توجه به مقررات مربوط به صدور مجوز و نحوه فعالیت صندوق‌های قرض الحسنه که در تاریخ ۲۷/۴/۷۳ در ۱۷ ماده و ۵ تبصره به تصویب شورای پول و اعتبار رسید، می‌توان چالش‌هایی را که سیاست‌های پولی و اعتباری پس از تصویب این مقررات با آن مواجه می‌باشند به ترتیب زیر در نظر گرفت:

۱ - طبق ماده یک مصوبه شورای پول و اعتبار، صندوق قرض الحسنه، مؤسسه‌ای است غیرانتفاعی از نوع مؤسسات مذکور در بند «الف» ماده ۲ آیین‌نامه اصلاحی ثبت تشکیلات و مؤسسات غیر تجاری مصوب ۵/۵/۳۳۷ که در چهارچوب این مقررات و اساسنامه فعالیت می‌کند و صرفاً به امر دریافت و پرداخت قرض الحسنه مبادرت می‌نماید.

در این حال، فعالیت‌های تجاری، از جمله خرید و فروش اموال منقول و غیر منقول، حقوق سرقفلی، سهام شرکت‌ها و اوراق مشارکت (به استثنای اوراق مشارکت موضوع بنده ماده ۷) توسط صندوق ممنوع می‌باشد. البته باید توجه داشت که طبق این مصوبه، خرید محل صندوق و شعبه آن، همچنین پرداخت حق سرقفلی در حد عرف از منابعی غیر از سپرده سپرده‌گذاران و وجوه اداره شده و خرید اثاثیه لازم برای اداره صندوق، از شمول این محدودیت مستثنی می‌باشد.

ماده فوق‌الذکر اگرچه با صدور مجوز سرمایه‌گذاری، صندوق‌های قرض الحسنه را تا حدودی طبق موضوع بنده ماده ۷ همین مصوبه، به سرمایه‌گذاری از طریق سپرده‌گذاری و یا خرید اوراق مشارکت عندالمطالبه و تضمین شده توسط دولت، بانک‌ها و مؤسسات اعتباری تشویق نموده است، لیکن باید توجه داشت که معمولاً اینگونه سرمایه‌گذاری‌ها، دارای عایدی قابل قبولی برای جبران هزینه‌های صندوق‌ها نیست و عملاً نمی‌توان امکان دسترسی صندوق‌ها را به این نوع

تعهدی بر استرداد یا اعطای امتیاز و امثال آن ندارد.
ج - موقوفات، وصایا، محبوسات، خیرات و میراث که توسط اشخاص به منظور مصرف در چهارچوب وظایف صندوق در اختیار آن قرار می‌گیرد.

د. وجوه اداره شده: این وجوه توسط اشخاص جهت اعطای قرض الحسنه به افراد معرفی شده توسط آنها بر اساس استرداد در اختیار صندوق قرار می‌گیرد. بازپرداخت این وجوه منحصر از محل اقساط و وصولی آن می‌باشد.

ه. وجوه دریافتی از اشخاص تحت عنوان سپرده قرض الحسنه پس انداز: وجوه مذکور عندالمطالبه بوده و حق هرگونه برداشت از این حساب منحصر آبا سپرده‌گذار و یا نماینده قانونی وی خواهد بود. صندوق مکلف است همواره ۲۰ درصد مانده سپرده مذکور را به صورت نقدی یا سپرده‌گذاری نزد بانک‌ها و مؤسسات اعتباری مجاز و یا خرید اوراق مشارکت عندالمطالبه و تضمین شده توسط دولت یا بانک‌ها یا ترکیبی از منابع مذکور نگهداری نماید.

و - سایر منابع که با تأیید بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران قابل تأمین می‌باشد.

طبق بند (و) ماده ۷ می‌توان انتظار داشت که هرگونه نوآوری توسط صندوق‌های قرض الحسنه در مورد تجهیز منابع، قابل پذیرش است و این ماده می‌تواند تأثیر مثبت و مفیدی در زمینه سیاست‌های پولی و اعتباری داشته باشد.

نمودار شماره (۱)، میزان سپرده قرض الحسنه پس انداز در صندوق‌ها و بانک‌ها را نشان می‌دهد. همانگونه که مشاهده می‌شود، میزان سپرده در صندوق‌های قرض الحسنه نزدیک به ۱۰ درصد سپرده‌های قرض الحسنه پس انداز در بانک‌ها بوده است

مسلماً نسبت قابل ملاحظه مانده سپرده‌های قرض الحسنه در صندوق‌های قرض الحسنه تحت تأثیر روش‌هایی بوده که از نظر قانونی چندان قابل قبول نبوده است، در حالی که طبق آیین‌نامه فوق‌الذکر، به نظر می‌رسد، این نسبت در سال‌های آینده کاهش یابد و صندوق‌ها با مشکلات بیشتری در تأمین منابع سپرده‌ای مواجه شوند.

در صورتی که بخواهیم با حفظ قداست قرض الحسنه، سیستم را توسعه دهیم، به نظر می‌رسد باید راه‌های دیگری که بتواند عمایات ابتکاری این صندوق‌ها را برانگیزد، مورد

قرض الحسنه» استفاده نماید. تشخیص نوع فعالیت و عملیات مؤسسات مذکور به عهده بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران می‌باشد.

همانگونه که مشاهده می‌شود، نقش پررنگ بانک مرکزی در مورد صندوق‌های قرض الحسنه ممکن است در صورت عدم ترتیب ثانویه، مسایل دست و پاگیری را برای بانک مرکزی که عهده‌دار مسایل بسیار مهم‌تری می‌باشد فراهم سازد.

۳ - نکته دیگری که در مورد ارکان صندوق‌های قرض الحسنه باید ذکر نمود، عدم وجود شفافیت ارتباط مدیریتی این صندوق‌ها با بانک مرکزی یا هر مؤسسه کنترل‌کننده دیگر است. طبق مواد ۵ و ۶ آیین‌نامه:

ارکان صندوق عبارتند از: مؤسس یا هیأت امان، هیأت مدیره و مدیر عامل، بازرس یا بازرسان، شرایط و نحوه انتخاب ارکان به ترتیب مندرج در اساسنامه صندوق می‌باشد، مگر در مواردی که در این آیین‌نامه ترتیب دیگری مقرر شده باشد.

در این حال، نحوه انتخاب هیأت امان، هیأت مدیره، مدیر عامل، بازرس و مسؤولیت آنها در صندوق توسط مؤسس یا هیأت مؤسس تعیین می‌گردد. هیأت مدیره در مقابل هیأت امان و سایر اشخاص دارای مسؤولیت خواهند بود.

همانطور که ملاحظه می‌شود، نقش سیستمی مدیریت، اقتضای می‌نماید تا به نحوی هماهنگی لازم بین سیاست‌های پولی و اعتباری بانک مرکزی در زمینه صندوق‌ها از طریق ارکان این صندوق‌ها به عمل آید و نهایتاً بتوان از طریق دستورالعمل‌های لازم، نقش‌پذیری صندوق‌ها را حتی الامکان در سطح اقتصاد پذیرا بود.

۴ - امروزه مسأله تجهیز، به خصوص برای صندوق‌های قرض الحسنه تخصصی، نقش بسیار پر اهمیتی دارد، در حالی که طبق ماده ۷ مصوبه مربوط به صندوق‌های قرض الحسنه، منابع صندوق‌ها به ترتیب زیر محدود گردیده است:

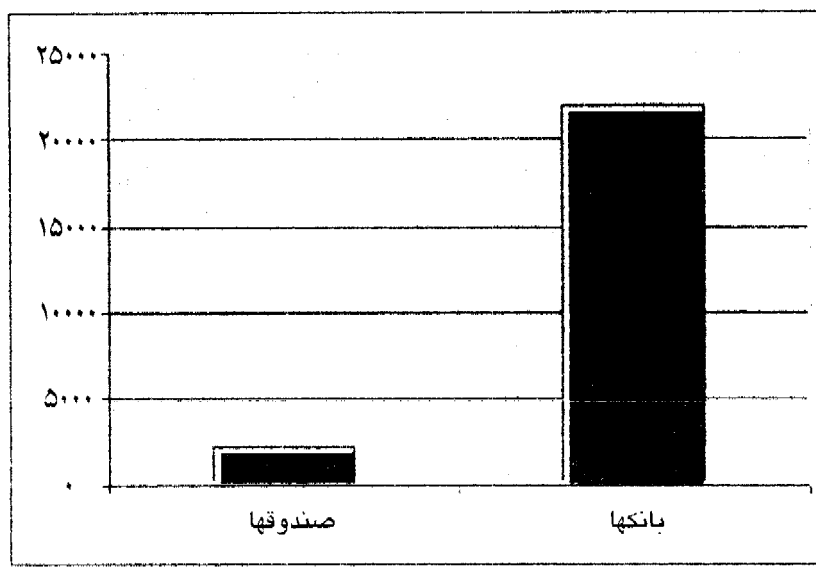
الف - آورده مؤسسه یا هیأت مؤسس: این منابع به صورت آورده نقدی یا غیر نقدی است و در هر حال تا قبل از انحلال و تصفیه کامل امور صندوق، اعم از بازپرداخت سپرده‌ها و ایفای تعهدات، آن قابل استرداد نمی‌باشد.

ب - هدایا و کمک‌های نقدی و غیر نقدی اشخاص حقیقی و حقوقی: این منابع جزو دارایی‌های صندوق محسوب می‌گردد و صندوق در قبال دریافت آنها هیچگونه

بوده است. به عبارت دیگر، طبق نمودار شماره (۳)، پتانسیل اعطای تسهیلات و انبساط اعتباری برای بانک‌ها در همان سال به مراتب کمتر از صندوق‌ها بوده است.

انبساط اعتباری در صندوق‌های قرض‌الحسنه، با توجه به هدف وجود اهرم‌های قانونی و سیاستی، در سال‌های اخیر منجر به ورشکستگی و گاهی سوء استفاده اشخاص ذی‌نفع در این صندوق‌ها بوده است و به همین دلیل طبق

نمودار شماره ۱۵ - میزان سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز در صندوق‌ها و بانک‌ها در سال ۱۳۷۹ (میلیارد ریال)

مصوبه شورای پول و اعتبار، طبق ماده ۱۰، تا حدودی سعی گردیده سوء استفاده از روابط کاهش یابد، به طوری که طبق این ماده:

اعطای قرض‌الحسنه به اعضای هیأت‌امنا، هیأت‌مدیره، مدیر عامل و بازرسان و اقربای درجه اول از طبقه اول قرابت (پدر، مادر و اولاد) خارج از دستورالعمل موضوع تبصره ۲ این ماده ممنوع است و این محدودیت، شامل اشخاصی که به نام خود و به حساب افراد مذکور تحصیل قرض‌الحسنه می‌نمایند نیز خواهد بود.

در عین حال، اعطای قرض‌الحسنه به اشخاص حقیقی و حقوقی مذکور طبق دستورالعملی خواهد بود که این دستورالعمل را صرفاً بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تنظیم و اعلام خواهد کرد.

همان‌گونه که ملاحظه می‌شود، مواد فوق تا حدود زیادی، تأثیر بخشی و کارآیی سیاست‌های پول و اعتباری را افزایش می‌دهد و بنابراین می‌توان انتظار داشت که سیاست‌های پولی و اعتباری با دقت بیشتری اهداف خود را در مورد رشد اقتصادی کشور پیگیری نماید.

از طرف دیگر، با توجه به خصوصیت تسهیلات قرض‌الحسنه اعطایی، همواره باید توجه داشت که حد نصاب فردی این تسهیلات در حد معینی است که در صورت تکرار، به تدریج باید از شدت تقاضای آن کاسته شود، زیرا این انتظار

پژوهش و ارائه قرار گیرد و این امر ممکن نیست مگر اینکه تا حدودی سرمایه‌گذاری‌های آزاد انتفاعی را ترجیحاً در قالب یک مؤسسه غیر انتفاعی، برای صندوق‌ها امکان پذیر نماییم، ولی با توجه به امکان مغایرت این پیشنهاد با وظایف اصلی صندوق‌ها، لازم است این مسأله با دقت و به صورتی که امکان انحراف از هدف اصلی صندوق‌ها صورت نگیرد، مورد بررسی قرار گیرد.

طبق مواد ۸ و ۹ مصوبه شورای پول و اعتبار:

صندوق مجاز به پرداخت سود یا هرگونه وجه اضافی به سپرده‌گذاران نمی‌باشد. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ضوابط اعطای جوایز یا امتیازات خاصی را برای تشویق سپرده‌گذاران تعیین و به صندوق‌ها اعلام می‌نماید. در عین حال، طبق همین مصوبه، مجموع وجوه قرض‌الحسنه اعطایی هر صندوق نباید از کل مبالغ مندرج در بندهای «الف»، «ب»، «ج» و «د» و هشتاد درصد بند «ه» ماده هفت این مقررات تجاوز کند.

در صورتی که بخواهیم بین بانک‌ها و صندوق‌ها مقایسه‌ای داشته باشیم، می‌توان گفت که در حال حاضر، ارزش سپرده‌های قرض‌الحسنه در حدود ده درصد ارزش سپرده قرض‌الحسنه پس‌انداز بانک‌ها را تشکیل می‌دهد، ولی همان‌طور که در نمودار شماره (۲) ملاحظه می‌شود، این نسبت در سال ۱۳۷۹ در رابطه با تسهیلات اعطایی در حدود ۲۰ درصد

از کراهت شرعی برخوردار نیست، استفاده نمایند.

این حالت در نمودار شماره (۴) که نسبت قرض الحسنه اعطایی به سایر تسهیلات را در طول سال‌های بعد از تصویب قانون نشان می‌دهد، قابل ملاحظه است.

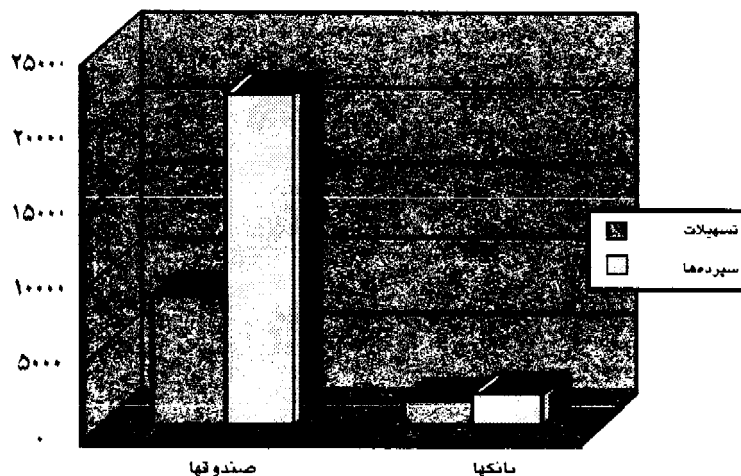
همانطور که در نمودار مشاهده می‌شود، در سال‌های ابتدایی ایجاد بانک‌های اسلامی در ایران، نسبت قرض الحسنه اعطایی تا حدودی در سطحی بالا قرار داشته، لیکن پس از سال‌های اولیه و به خصوص، پس از سال‌های جنگ تحمیلی، این روند به تدریج مورد تعدیل قرار گرفته است.

به همین علت به نظر می‌رسد که انبساط اعتباری صندوق‌های قرض الحسنه که به صورت شدیدی در سال‌های اخیر توسعه یافته، شاید به علت عدم رعایت حد نصاب‌های فردی است و به همین علت مشاهده می‌شود که مصوبه شورای پول و اعتبار، این چالش را در نظر گرفته و میزان قرض الحسنه قابل پرداخت به یک فرد و نیز حداکثر مدت و کارمزد آن مشخص شده است، به طوری که طبق ماده ۱۱ می‌خوانیم: «حداکثر میزان قرض الحسنه قابل پرداخت به یک فرد، حداکثر مدت بازپرداخت و حداکثر نرخ

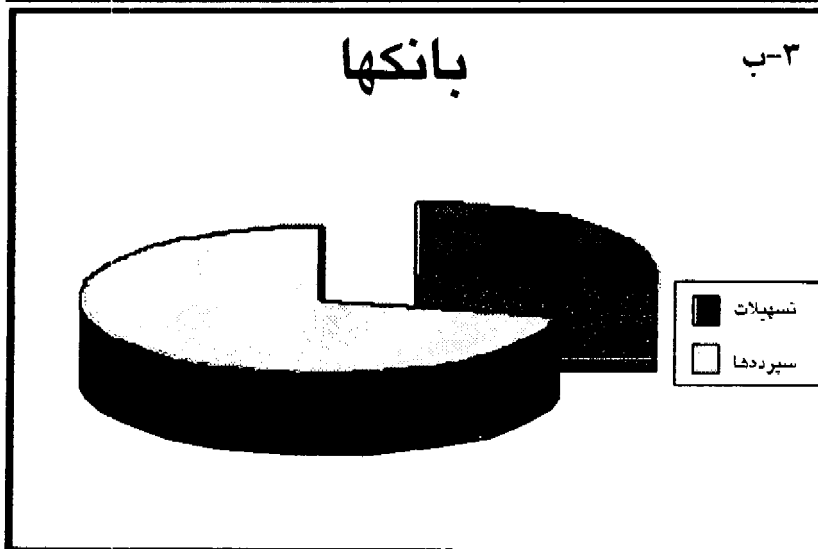
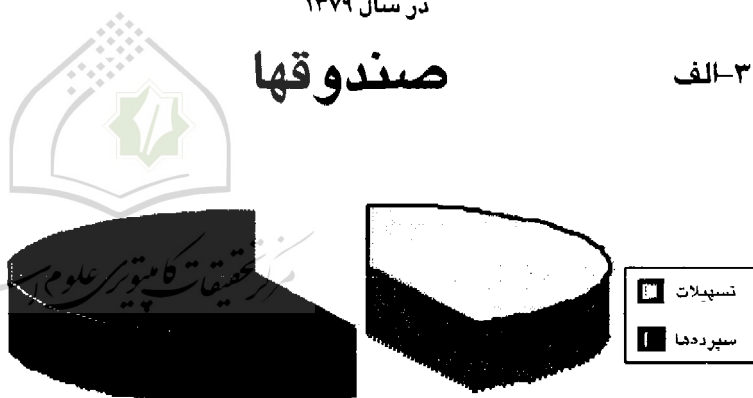
کارمزد آن توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تعیین و ابلاغ می‌گردد.»

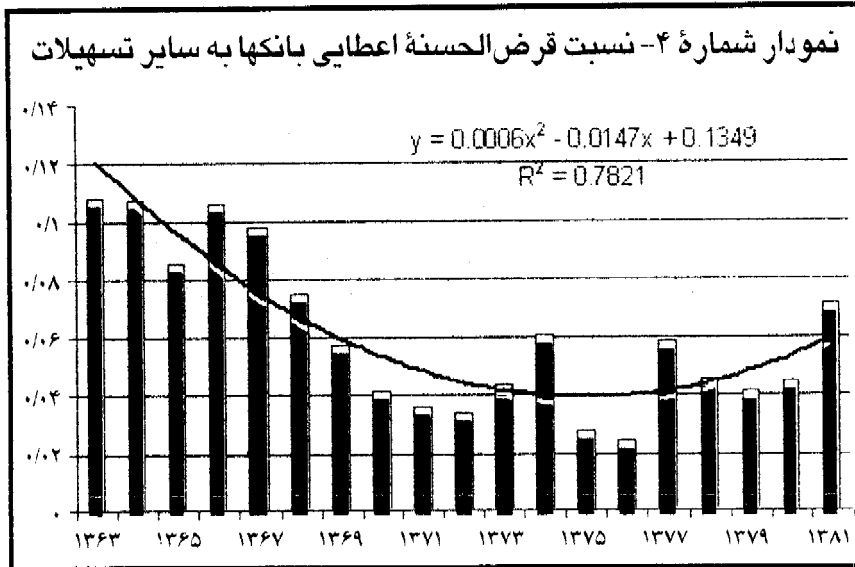
وجود دارد که در یک جامعه اسلامی، عمل مکروه قرض‌گیری به تدریج کاهش یافته و اشخاص از طریق تسهیلات دیگری که

نمودار شماره ۲- میزان سپرده‌ها و تسهیلات صندوق‌ها و بانکها در سال ۱۳۷۹ (میلیارد ریال)

نمودار شماره ۳- پتانسیل اعطای تسهیلات در صندوقها و بانکها در سال ۱۳۷۹

بدیهی است بر اساس تبصره این ماده، حداکثر مبلغ قابل پرداخت و مدت بازپرداخت در مورد وجوه اداره شده، تابع قرارداد مربوط خواهد بود.

۵- استفاده از روش‌ها و ساختار قانونی و عملی، امروزه ضرورت برپایی و توسعه عملیات صندوق‌های قرض الحسنه است، به همین دلیل طبق مواد ۱۲، ۱۳ و

صندوق‌های قرض الحسنه در عدم تحقق سیاست‌های پولی و اعتباری در حد زیادی کاهش یافته و امکان توسعه و گسترش صندوق‌هایی که در راستای اهداف اقتصادی کشور عمل می‌کنند، افزایش یافته است.

نتیجه‌گیری و توصیه‌های سیاستی

صندوق‌های قرض الحسنه در جمهوری اسلامی ایران، به عنوان نهادهایی خود جوش و در راستای واسطه‌گری‌های اعتباری خرد، می‌توانند نقش مثبتی در کارآفرینی و خود اشتغالی در بخش‌های مختلف اقتصادی داشته باشند.

قبل از مصوبه شورای پول و اعتبار، به علت فقدان قانون و مقررات کافی در زمینه نظارت بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران، صندوق‌های قرض الحسنه از چهارچوب عملیات و وظایف خاص خود که صرفاً واسطه‌گری بین قرض‌دهندگان و قرض‌گیرندگان بود، خارج شده و عملاً به صورت مؤسسات اعتباری بدون مجوز از بانک مرکزی فعالیت می‌نمودند.

به همین علت، و با توجه به عدم وجود یک وام‌دهنده نهایی، صندوق‌هایی را که در اثر یک انبساط اعتباری، دچار مشکل نقدینگی می‌شدند، به حال خود رها شده و با ورشکستگی این صندوق‌ها، مشکلات عدیده‌ای برای مردم و ارگان‌های دولتی و قضایی ایجاد می‌گردید. در عین حال، با توجه به عدم نظارت یک مرکز تخصصی، عملیات پول شویی به سهولت از صندوق‌هایی که موظف به ارائه گزارش تخصصی

۱۴ مصوبه شورای پول و اعتبار، صندوق‌ها مجاز به فعالیت در زمینه عملیات خاص خود، صرفاً در حوزه‌ای می‌باشند که در آن حوزه به ثبت رسیده‌اند، تأسیس شعبه یا نمایندگی و باجه و امثال آن بدون اخذ مجوز از بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ممنوع است.

علاوه بر این، با توجه به اینکه صندوق موظف است صورت‌ها و دفاتر مالی خود را طبق قانون تجارت و بر اساس فرم‌هایی که بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران تهیه و ابلاغ می‌نماید، تنظیم کند و با توجه به اینکه صورت‌های مالی تنظیم شده توسط صندوق در پایان هر دوره مالی باید به تصویب هیأت‌امنا برسد و در صورت لزوم با دستور بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران توسط یک مؤسسه حسابرسی معتبر مورد حسابرسی قرار گیرد، می‌توان انتظار داشت که رعایت ضوابط مالی امکان توسعه فساد مالی در این صندوق‌ها را محدود نماید و این مقررات، خود به خود، دقت سیاست‌های پولی و اعتباری را در کشور بیش از پیش تحقق خواهد بخشید. بدیهی است، ضوابط و شمول حسابرسی صورت‌های مالی صندوق‌ها تابع دستورالعملی خواهد بود که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ خواهد شد. صندوق مکلف است اطلاعات مورد نیاز بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران را در هر زمان که بانک مطالبه و مقرر می‌نماید، ارائه دهد و با بازرسان بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران همکاری لازم را به عمل آورد.

بنابراین می‌توان گفت که طبق این مصوبه، نقش تخریبی

حدود زیادی امکان فساد مالی و پول‌شویی توسط صندوق‌هایی که مورد سوء استفاده مالی قرار می‌گیرند، مورد کنترل قرار گیرد.

منابع و پی‌نوشت

- ۱- قانون بوس و بانک کشور، مصوب ۱۳۵۱، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- 2-Dichter, Thomas. 1999. "NGOs in Microfinance: Past, Present and Future- An Essay". World Bank, Sustainable Banking With the Poor project, Washington, D.C.
- 3-Bruce C. Greenwald & Joseph E Stiglitz, 1994. "Asymmetric Information and The New Theory of the Firm: Financial Constraints and Risk Behavior." National Bureau of Economic Research, Inc. Working Papers.
- 4-Brandsma, Judith and Rafika Chaouali (1998). Making Microfinance Work in the Middle East and North Africa. Private, and Financial Sector Development Group, Middle East and North Africa. Private and Financial Sector Development Group, Middle East and North Africa Region, World Bank, Washington, DC.
- 5-Brandsma, Judit and Laurence Hart (2000). Making Microfinance Work Better in the Middle East and North Africa. World Bank Institute and Private and Financial Sector Development Group, Middle East and North Africa Region, World Bank, Washington, DC.
- ۶- قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، اصل ۴۳.
- ۷- قانون عملیات بانکی بدون ربا (په‌ره) مصوب ۱۳۶۲.
8. Ziauddin Ahmad, (1989) "Islamic Banking at the Crossroads", Journal Of Islamic Economics, II, 1 (Jan.)
- ۹- خشمی (۱۳۷۰)، دانشنامه جهان اسلام، بانک در اسلام چندپنجم.
10. Ausaf Ahmad, (1987) Development and problems of Islamic Banks, Jeddah.]
- ۱۱- سنداد: گزارشات از اعتبارات خرد در حاورمیان و شمال آفریقا، ترجمه سحرزاد آذرپوش، بانک و اقتصاد شماره ۴۶.
- ۱۲- خشمی، حسین، راجع به الکترونیک در بانکداری اسلامی، تازه‌های اقتصاد، سال ۱۳۸۳، تهران.
- ۱۳- گزارش: فعالیت‌های سازمان اقتصاد اسلامی ایران در سال ۱۳۵۹، سازمان اقتصاد اسلامی.
- ۱۴- نتایج آمیزگویی از صندوق‌های قرض الحسنه - ۱۳۸۰، مرکز آمار ایران.
- ۱۵- مضمونه مربوط به صدور بچور و نحوه فعالیت صندوق‌های قرض الحسنه، مصوب ۱۳۸۳، بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.
- ۱۶- گزارش اقتصاد و ارزنامه بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال‌های مختلف.

نبودند، می‌توانست راه یابد و سیاست‌های پولی و اعتباری را مورد خدشه قرار دهد.

با تصویب مصوبه صندوق‌های قرض الحسنه می‌توان انتظار داشت که:

۱- با توجه به مرجع نهایی صدور مجوز از طریق بانک مرکزی، صندوق‌های قرض الحسنه، نقش اصلی خود، یعنی واسطه‌گری بین قرض دهندگان و قرض گیرندگان را ایفا نمایند و از این طریق، هماهنگ‌سازی صندوق‌ها و امکان آموزش‌های تخصصی در این صندوق‌ها، نه تنها توان نقش کارآفرینی این صندوق‌ها را توسعه بخشد، بلکه در عین حال، وجود یک مرکز رسمی نهایی، هشدارهای لازم را قبل از رسیدن به وضعیت بحرانی به اطلاع این صندوق‌ها برساند.

۲- با توسعه و گسترش قرض الحسنه در مراکز مردمی، به تدریج بانک‌ها نقش اصلی خود را در بازار رقابتی باز خواهند یافت و شاید از این طریق نهادهای مردمی با توجه به شناختی که از یکدیگر دارند، تخصیص منابع قرض را بهتر، سریع‌تر و مؤثرتر ارائه دهند.

۳- صندوق‌های قرض الحسنه که به تدریج عملیات واسطه‌گری و جوه را مورد تجربه قرار می‌دهند، در صورت احراز شرایط لازم قادر خواهند بود، به تدریج به مؤسسه اعتباری و یا حتی بانک خصوصی ارتقاء یابند و عملکرد قبلی این صندوق‌ها می‌تواند نقش مؤثر در تبدیل صندوق به مؤسسه اعتباری داشته باشد.

۴- با توجه به نظارت بانک مرکزی، می‌توان در شرایط بحرانی و یا حوادث طبیعی از منابع داوطلبانه این صندوق‌ها به طور موقت استفاده نمود و یا از طریق فروش اوراق مشارکت خاصی، به درآمد این صندوق‌ها کمک نمود و منابع مورد نیاز دولت را در شرایط بحرانی تأمین نمود.

۵- با تشویق مردم در مشارکت در امر خیر و کار آفرین، به تدریج تصدّی‌گری دولت را در این‌گونه امور کاهش بخشیده و با تشویق صندوق‌هایی که عملکرد بهتری داشته‌اند، سایر صندوق‌ها را در راستای عملیات اقتصاد اسلامی، جهت بخشید.

۶- با توجه به اینکه ضوابط حسابرسی صورت‌های مالی صندوق‌ها تابع دستورالعملی است که توسط بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران ابلاغ گردیده، به نظر می‌رسد تا